

НАКАЗАНА ГОРДОСТ

Превод от чешки: Георги Карагъзов, 1956

chitanka.info

Свикали в двореца живописци да изрисуват образа на цар Мирослав. Млад бил той и искал да се ожени. Между многото портрети, които получавал от принцеси и княгини, Мирослав видял една толкова красива принцеса, че от пръв поглед пламнал от любов към нея и никоя друга не искал да избере за царица. Затова сега той пожелал да го нарисуват, за да ѝ изпрати своя портрет и помоли за ръката ѝ. Събрали се живописците и царят им рекъл:

— Славни майстори! Събрах ви всеки от вас поотделно да ме нарисува. Ала не искам да ме правите по-красив; повече ще ми се нрави, ако портретът е по-грозен от моето лице.

— Защо, господарю, да те правим по-красив? — казали живописците. — Ние ще се радваме, ако нашата четка сполучи да изобрази действителността!

С готовност се заловили живописците за работа и не след дълго в дворцовата зала поставили няколко портрета на царя. Тогава той дошъл със своята свита да види кой от портретите най-много ще подхожда за изпращане.

— Аз мисля, милостиви царю — рекъл един болярин, — че вашето лице е по-хубаво от всички тия портрети. Струва ми се, че нито един не е точно такъв, каквото е лицето на ваше величество.

— Аз и не исках да ме изобразят много красив. Мисля, че принцесата няма да се сърди, ако в действителност бъда по-хубав, отколкото на портрета.

Убеден в това, той избрал оня портрет, който най-малко му харесал, казал да го поставят в златна рамка, обсипана със скъпоценни камъни и изпратил своите най-първи боляри с голяма свита и дарове при бащата на красивата принцеса да ѝ поискат ръката.

С неизказан трепет ги очаквал царят да се завърнат. И наистина след някоя и друга седмица те дошли, но всички били така тъжни и сърдити, че цар Мирослав нищо радостно не очаквал да чуе от устата им.

— Царю и господарю наш — рекли пратениците, като се явили пред царя, — нечувана обида ни нанесоха и се боим да кажем всичко на ваше величество.

— Говорете, каквото и да се е случило.

— Царят ни прие сърдечно и радушно и целият дворец се зарадва, като чу, че ваше величество иска принцеса Красомила за жена.

На другия ден отидохме да се поклоним на принцесата. Никой досега не се е докосвал до ръката ѝ, така че и ние можахме само да целунем крайчеца на дрехата ѝ. Тя презрително изгледа портрета на ваше величество и като ни го подаде обратно, рече: „Царят, който е нарисуван тук, не е достоен да ми завърже обувката!“ Кръв нахлу в главите ни от обида, но старият цар ни замоли да премълчим истинската причина. Каза, че самият той много бил изпатил от дъщеря си, но че всичко може би щяло да се поправи и че принцесата накрая щяла да се съгласи. Ала на нас ни се струва, че такава царица не може да бъде истинска майка на своите поданици и ние предпочетохме да си отидем, без да обръщаме внимание на нищо.

— Това е било най-разумното, напълно съм доволен от постъпката ви. За останалото ще се погрижа сам — отговорил царят, но лицето му пламтяло от гняв пред горделивата мома.

Дълго мислил той какво да направи, докато най-после бистрият му ум намерил път, който му се сторил най-верен. Той подирил своя стар съветник и управител и само с него споделил плана си. Съветникът го одобрил.

На другия ден дворецът гъмжал като кошер, тъй като царят се готвел за път. Той предал управлението на страната на съветниците си, а двореца — на стария управител. На третия ден заминал. На границите на своето царство той върнал цялата си свита с всичко, което носели, и като взел само малко дрехи и пари, продължил сам пътя си.

Бил чуден пролетен ден и принцеса Красомила се разхождала из градината. Тя наистина била красива като богиня Лада, но лицето ѝ било като роза без аромат, като градина, неогряна от слънчеви лъчи. Все пак тя имала нежна душа, защото често плачела над нещастията на бедните и раздавала много милостиня, ала не пускала никой просяк да се доближи до нея, за да не я докосне с нечистата си ръка. Много владетели вече искали ръката на принцесата, но тя на всички отказвала с пренебрежение. Мислите ѝ имали орлови крила, щяло им се чак до слънцето да се възнесат. Старият цар често я мърмел и я заплашвал, че бог ще я накаже за прекалената ѝ горделивост, но тя му отговаряла:

— Моят жених трябва да блести над всички други със своята красота, благородство, изкусност ѝ знатност, иначе никога няма да го взема.

Като се разхождала така в градината, дошъл при нея царят и ѝ заговорил:

— Дъще моя, взех на служба един млад мъж и го направих главен градинар. Ала ми се струва, че той е твърде учен за тая служба. Познава тъй добре градинарството, както и писмовността, а нея пък — както музиката, така че просто се удивих и с радост го приех в своя дворец. Толкова учен мъж нямаме тук. Ти какво мислиш?

— Нищо не мога да ти кажа, понеже не съм го видяла, но мисля, татко, че добре си сторил, защото такъв мъж в двореца е като безценен камък. Ако наистина е тъй опитен в музиката, както казваш, и е с нрав благороден, може да ме доучи да свиря на арфа — с мъка понасям загубата на покойния си учител. Прати да повикат чужденеца.

Царят с готовност се съгласил и принцесата влязла в лятната зала, в която след малко дошъл и Мирослав.

— Кланям се дълбоко до нозете ви, милостива господарко, и чакам вашите заповеди — рекъл Мирослав, като склонил глава към нозете ѝ и целунал ръба на скъпата ѝ дреха, при което стрелнал принцесата с такъв поглед, какъвто тя досега не била срещала. Изчервила се гордата мома и свела очи към розата, която преди малко откъснала от градината.

— Как ви е името? — запитала тя след малко Мирослав с приветлив глас.

— Мирослав — отвърнал той.

— Баща ми ми каза, Мирославе, че разбирате от музика, а аз отдавна исках да имам учител, който да ме доучи да свиря на арфа. Много ще ви бъда благодарна, ако вземете мястото на моя покоен учител.

— Ако моето скромно изкуство е достатъчно, за да заема тая длъжност, ще се считам за много щастлив.

— Останалото ще ви каже царят — рекла принцесата и махнала с ръка в знак, че чужденецът е свободен.

Дълго още стояла Красомила в залата и не знаела какво става с нея. В главата ѝ шушнели и звучали като приятна музика някакви чудни гласове, а на сърцето ѝ било радостно, както на сърцето на затворник, на когото за първи път след дълга тъмна нощ се засмее слънцето и той широко разтвори дверите на сърцето си, та всяко кътче

да се изпълни с небесна светлина. Дочули се стъпки и Красомила се опомнила. Бил царят.

— Е — запитал той, — прие ли Мирослав за учител?

— Аз му предложих и тъкмо мисля откога да започнем.

— Постъпи така, както ти се хареса. Колкото за мен, като чуя името му, винаги си спомням за цар Мирослав и все се страхувам, че няма да понесе обидата, която му нанесе, и ще ни обяви война. Дъще, дъще, тогава ти много сгреси.

— Не ме измъчвай, тате! Щях да бъда нещастна, ако бях взела тоя цар. И сега съм на същото мнение.

Царят се замислил и си отишъл сърдит.

На другия ден всичко се наредило и уроците започнали.

Мирослав бил ревностен учител, Красомила била прилежна ученичка и ледената кора, с която гордостта била обвила сърцето ѝ, с всеки изминал ден все повече и повече се размразявала. Нейните прислужнички все по-често се питали: „Какво ли е станало с нашата принцеса? Някога никой не можеше да се осмели да докосне ръката ѝ, а сега не се сърди, когато Мирослав на раздяла ѝ целува ръка.“

Любовта покорила гордата мома. Доста време минало, откак Мирослав дошъл в двореца, и всички го обичали, но най-много — Красомила, макар че сама пред себе си не искала да признае това.

Красомила излизала често в градината и гордо поздравявала главния надзорник на парковете, но не сядала на друго място освен на пейчицата и в беседката, която Мирослав наредил за една нощ да направят за нея. Не можела да остане хладна и да не благодари с топли думи за тия доказателства на неговата почит. От първите няколко думи веднага се завързвал разговор, понеже принцесата имала за много неща да пита и разказва. И с учението било така. От време на време при лошо настроение прислужникът казвал на учителя да си върви, че принцесата няма желание да се учи; след малко ѝ минавало и прислужникът трябвало отново да тича и да вика учителя. А често, за да проясни тъжното си лице, тя му давала да ѝ целуне ръка. Такава чест тя не оказвала и на най-знатните благородници.

Било привечер, принцесата седяла край отворения прозорец и свирела на арфа, а до нея седял Мирослав, загледан в лицето ѝ, обляно от златното сияние на залязващото слънце. Изведнаж тя се смутила и подала арфата на учителя си.

— Ако ваше височество позволи, ще изпея сега една своя песен — казал Мирослав и Красомила кимнала.

Той започнал — и каква песен само! Изведнаж на Красомила се сторило, че чува звън на сребърни камбани, които я зоват в храма господен на смирена молитва, после пък, че я мами звучен и чаровен глас на славей към сенчест шумак. Слънцето залязло зад високата планина, последните му лъчи позлатили прозореца и стопили ледената обвивка, която все още, макар и тъничка като паяжина, сковавала сърцето на гордата принцеса. Тя тихо склонила глава към Мирослав и една сълза паднала на ръката му.

Мирослав се престорил, че нищо не е видял и рекъл:

— Тая песен беше за раздяла, моя милостива царице. Утре трябва да си замина.

— Какво говориш, Мирославе? Ти не можеш да си заминеш, не, в никакъв случай! — извикала Красомила с треперещ глас и хванала Мирослав за ръката. В този момент вратата се отворила и влязъл царят.

— Това ли е мъжът, когото обичаш? — попитал той хладно смутената си дъщеря.

— Да, тате, обичам го — отговорила Красомила и гордо се изправила.

— А знаеш ли, че му липсва едно от достойнствата, които ти искаше да притежава бъдещият ти съпруг?

— Зная, че Мирослав не е от знатен род, но и от още понископоставен род да беше, пак щях да го обичам.

— Добре тогава, нека тозчас стане твой мъж. Ала повече в моя дворец няма да останеш, за да не ме правиш за смях.

— О, милостиви царю — рекъл тогава Мирослав и паднал на колене пред царя, — не мога да допусна принцесата да бъде нещастна заради мен. Аз си отивам и нека всичко се забрави.

Ала царят не обърнал внимание на думите му. Веднага довел своя изповедник и след няколко часа гордата принцеса Красомила станала жена на бедния Мирослав и стояла със своите най-прости дрехи пред двореца, с мъка преживявайки раздялата с баща си, който тъй грубо постъпил с нея и я изгонил от къщи като бедно слугинче. Но тя бързо се съвзела, хванала за ръка мъжа си и се качила с него в колата, която трябвало да я отведе до границите на царството.

Като стигнали пределите на страната, където някога Красомила щяла да царува, те слезли от колата и продължили пеш.

— Жено моя, скъпа ми душице — казал Мирослав на Красомила, — какво ще правим сега? Аз наистина имам в столицата брат, който работи в двореца и ще ми помогне да си намеря служба, но дотогава едва ли ще избегнем нуждата.

— Та ние имаме още малко пари, пък и аз през това време ще работя на хората и ще се помъча да намаля грижите ти — утешавала Красомила натъжения си мъж, макар че не й било леко на сърцето.

В най-близкото градче Мирослав отново наел кола, за да не върви непривикналата Красомила повече пеш.

Когато пристигнали в столицата, Мирослав наел една малка стаичка и се настанил в нея с жена си. Уговорили се да продадат всички скъпи дрехи и да си купят прости. Така и направили. Дори единствения пръстен, който Красомила носела на ръката си, пожертвували за храна.

— Сега ще отида — рекъл на другия ден Мирослав — да ти намеря работа, а за мен — някаква служба, брат ми сигурно ще ми помогне.

Той излязъл и се върнал на обед с малко вързопче. Развързал го и извадил къс тънко платно и малко плодове.

— Виж, сърце мое, нося ти работа; като я приготвиш, добре ще ни заплатят. Плодовете получих от брат си. О, мила жено, как можах на теб, царска дъщеря, да ти създам такъв живот! Свикнала си на охолство, а сега ще трябва да работиш на хората и да понасяш нужди. О, аз нещастникът! — Така нареждаше Мирослав и целувал ръцете на жена си, на която едва след сватбата казал колко я обича.

— Защо се вайкаш? — отвърнала тя със засмени очи. — Нали сама поисках това? Твоята любов за всичко ще ме възнагради.

Тя с радост взела тънкото платно и усърдно се заловила за работа. Прилежно шиела, не спирала и нощем — само докато готвела ядене на мъжа си, оставяла работата. Като я свършила, сложила на главата си проста бяла шапчица и излязла с Мирослав да предаде работата. Мирослав й показал една хубава къща. Слугата я превел през няколко богато наредени стаи при камериерката. Красомила треперела, когато камериерката преглеждаше работата й. Тя ту туй, ту онуй не харесвала и искала да й отбие от парите. Бузите на Красомила

пламнали и очите ѝ се изпълнили със сълзи. В този момент вратата се отворила и влязла една важна дама. Тя запитала камериерката какво става и като видяла работата, заповядала да изплатят възнаграждението на шивачката. Красомила с благодарност се поклонила и побързала да излезе от къщата. Не казала нито думица на Мирослав за това, което ѝ се случило. Помислила си, че сигурно и нейните собствени камериерки са постъпвали така с бедните шивачки и другите работници.

След два дни Мирослав пак дошъл и ѝ предложил служба при друга знатна дама, където щяла да бъде много добре. Красомила останала доволна, забрадила се и отишла при господарката на работа. Тя я изгледала от главата до петите, после я разпитала какво умее да върши и когато Красомила казала, дамата ѝ рекла да остане два дни, та да я изпита.

Тежки били тия два дни! Сега чак Красомила разбрала какво понасят прислужничките от капризните благороднички и колко презрително се отнасят те с тях. То било тичане, обличане, носене, и що викове и упреци се сипели, само някоя къдрица на косата да не е като другите, само елечето да е малко набръчкано! И да не мислите, че такова едно създание е по-добро от другите! Не, Красомила не могла да издържи повече и след два дни се върнала в къщи.

— Знаеш ли новината, женичке — рекъл Мирослав, няколко дни по-късно, като влязъл в къщи със светнало лице. — Нашият цар си е довел невяста и утре в двореца ще има голямо угощение, на което царят ще я представи на болярите си. Щяло да има нужда от много готвачи и готвачки и всеки щял да получи за тоя ден по няколко жълтици. Виж, ти умееш да готвиш, пък и много работа няма да имаш, съгласна ли си да отидеш там да готвиш?

— Защо не, ще отида; толкова пари за един ден няма тъй лесно да спечеля — отговорила Красомила.

Рано сутринта тя се облякла, забрадила с кърпа главата си и отишла с мъжа си в царския дворец.

— И аз ще гледам през това време да спечеля нещо и довечера ще дойда да те взема — казал Мирослав, като отвел жена си в кухнята и се готвел да си отиде.

Красомила се заловила усърдно за работата, която главният готвач ѝ възложил за през целия ден, и от стеснение не забелязала

какво става наоколо ѝ. Всичко вървяло добре, гостите започнали да прииждат, на колите краят не се виждал. Красомила тъкмо тичала по коридора, когато на пътя ѝ се изпречил един болярин, целият в злато и сребро, така че от блясък лицето му не се виждало.

— Моля ви се — казал той с дълбок глас на Красомила, — повикайте някого да ми върже обувката.

Красомила го погледнала изпод вежди и като познала по дрехите, че това е самият цар, навела се и сама му вързала обувката. Царят ѝ благодарил и отминал. След малко дошъл един царски слуга и запитал къде е готвачката, която вързала обувката на царя — трябвало да отиде в горните стаи при камериерката.

Красомила направила, каквото ѝ наредили.

Като влязла при камериерката, тя ѝ се поклонила и я помолила да влезе в другите стаи. С учудване оглеждала Красомила разкошно обзаведените царски покои, където всичко ѝ напомняло за дома. Стаите били наредени за жена и Красомила си помислила, че тук сигурно ще живее младата царица, но защо я викат, все още не се досещала. Стигнала до дрешника, където имало пълни шкафове със скъпи дрехи и масички, отрупани с накити.

— Трябва да си изберете дрехи и накити; аз ще ви облека. Заради вашата учтивост нашият цар иска да ви покани на танц.

— За бога! — изплашила се Красомила. — Какво ще каже моят мъж! Да танцувам с царя и да облека такива дрехи! Не, не, няма да направя това.

— Дори и ако аз те помоля? — чул се глас зад гърба ѝ; тя видяла до себе си царя и познала своя Мирослав.

Красомила се изплашила и смаяна запитала, все пак с известна болка:

— А защо направи всичко това, защо постъпи така с мен?

— Навярно си спомняш с какъв горд отговор върна моите боляри с портрета ми, нали? Тогавата се заклех да накажа твоята гордост. Баща ти се съгласи с мен и любовта ти ми помогна. Ала сам не бих те изпитвал толкова дълго, ако баща ти не беше заповядал; и аз страдах заедно с теб.

В този миг вратите се отворили и старият цар влязъл. И тримата радостно се прегърнали.

— Дъще, това изпитание беше наистина малко тежко, но повярвай ми, то ще бъде полезно за теб и за твоите деца! — рекъл баща ѝ.

Започнали да прииждат гостите и като видели новата царица в скъпи, обшити със злато дрехи и с царска диадема, били очаровани от нейната красота, тъй като тя била не само хубава, но от лицето ѝ вместо предишната гордост и надменност, сега лъхала приветливост и доброта.

С вдигната глава завел Мирослав любимата си жена в залата, където били събрани болярите, и те възторжено посрещнали младата царица.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.